

FITXA 1: EL LLATÍ, UNA LLENGUA INDOEUROPEA

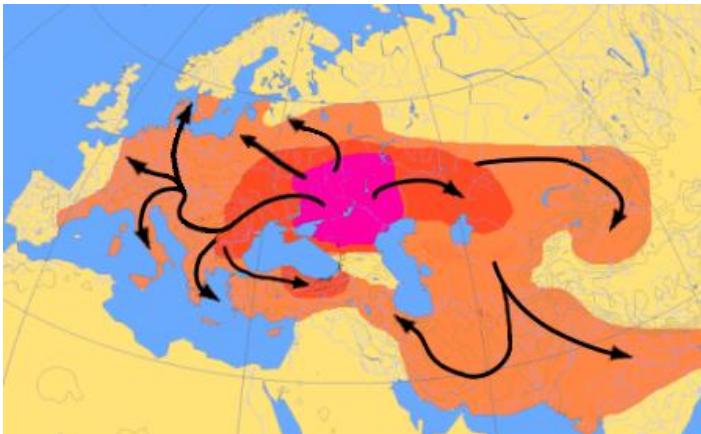
L'**indoeuropeu** és el nom que donem a una llengua antiga i hipotètica de la qual deriven moltes de les llengües actuals d'Europa i d'una part d'Àsia. No en conservem textos escrits, però sabem que existí gràcies a l'estudi comparatiu de llengües antigues com el grec, el llatí o el sànscrit, que presenten moltes paraules i estructures comunes.

Al segle XVIII, el jutge anglès **William Jones** va adonar-se de les similituds entre el sànscrit i el llatí i el grec. A partir d'aquí, altres investigadors com **Friedrich von Schlegel** i **Franz Bopp** van demostrar que aquestes llengües tenien un origen comú: el **protoindoeuropeu**, parlat fa uns 5.000 anys a la zona de les estepes d'Europa oriental i l'Àsia central.

Sànscrit	Avèstic	Grec	Llatí	Gòtic	Català
<i>pita</i>	<i>patar</i>	<i>pater</i>	<i>pater</i>	<i>fadar</i>	<i>pare</i>
<i>padam</i>	<i>pad</i>	<i>poda</i>	<i>pedem</i>	<i>fotu</i>	<i>peu</i>
<i>brathar</i>	<i>bratar</i>	<i>phrater</i>	<i>frater</i>	<i>brothar</i>	<i>germà</i>
<i>bharami</i>	<i>barami</i>	<i>phero</i>	<i>fero</i>	<i>baira</i>	<i>portar</i>
<i>sanah</i>	<i>hano</i>	<i>hene</i>	<i>senex</i>	<i>sinista</i>	<i>vell</i>
<i>virah</i>	<i>viro</i>	<i>aner</i>	<i>vir</i>	<i>wair</i>	<i>home</i>

Font: 01.

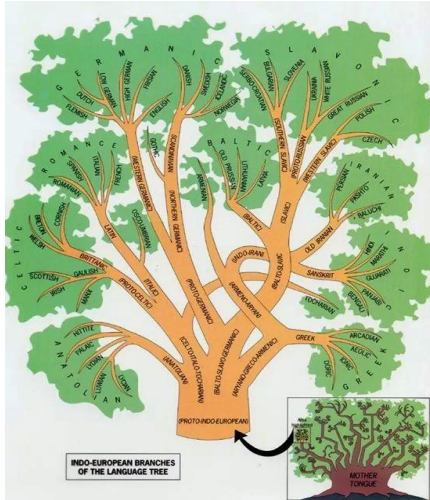
ELS POBLES INDOEUROPEUS

Font 2

Els pobles indoeuropeus es van localitzar a l'Europa central, a parts de Sibèria i a Anatòlia (l'actual Turquia). Durant l'**Edat del bronze** (4000–2500 aC.) formaven encara una comunitat força unida, però a partir de l'**Edat del ferro** (cap al 1000 aC.) es va produir una diàspora que els va dispersar en diferents territoris i va afavorir la diversificació de les seves llengües.

Els estudis basats en paraules reconstruïdes ens permeten conèixer alguns aspectes de la seva cultura que estava marcada per la vida comunitària, la religió vinculada als elements naturals i la mobilitat, factors que van contribuir a la seva expansió i influència sobre les civilitzacions posteriors.

Font 3

Els pobles que parlaven aquesta llengua es van anar expandint i dividint en diferents branques lingüístiques: les llengües germàniques (alemany, anglès...), les eslaves (rus, polonès...), les hel·lèniques (grec), les cèltiques, les índiques i, entre d'altres, les itàliques, d'on prové el llatí.

El llatí, nascut a la regió del Laci (amb Roma com a centre), es va imposar sobre altres llengües de la península Itàlica i, amb l'expansió de Roma, es va estendre per tot el Mediterrani. Amb el temps, el llatí evolucionà i donà lloc a les llengües romàniques: català, castellà, francès, italià, portuguès, romanès...

Així, podem dir que el llatí és un descendent directe de l'indoeuropeu a través de la branca itàlica. Conèixer aquest origen comú ajuda a comprendre per què hi ha semblances entre paraules de llengües tan diverses com el català, el grec o l'anglès

LES LLENGÜES ITÀLIQUES

Quan es va fundar Roma (s. VIII aC.), a la península Itàlica es parlaven diverses llengües itàliques, entre elles el llatí, que es va imposar progressivament a mesura que el poble romà conqueria els territoris veïns.

Les llengües més importants que es parlaven eren: **'etrusc**, no indoeuropea; **el gal**, d'origen cèltic; **l'osco-úmbria**, conegut a través d'inscripcions com les *Taues Eugubines*; **el grec**, introduït a través de les colònies gregues del sud d'Itàlia.

Llengües parlades a la península Itàlica abans de l'expansió del llatí.

Font 4

L'EXPANSIÓ DEL LLATÍ I LES SEVES ETAPES

Com hem vist anteriorment, a la península Itàlica es parlaven diverses llengües, però el **l·latí** es va acabar imposant gràcies a la política imperial i expansionista de Roma. Aquesta llengua, que va néixer al Laci, es va convertir amb el temps en la llengua comuna de tot l'Imperi i, posteriorment, en la base de les llengües romàniques.

L'evolució del llatí al llarg dels segles permet distingir diverses etapes:

- **Llatí arcaic** (des dels orígens fins a finals del segle II aC): correspon als primers testimonis conservats, sovint en inscripcions o objectes quotidians. És una etapa marcada per una forta influència de la llengua i la cultura gregues.

Font 5:

- **Llatí clàssic** (segle I aC – segle I dC): és el moment de màxima esplendor de la llengua. Autors com Ciceró, Virgili, Ovidi o Livi van aconseguir un nivell literari considerat gairebé insuperable.
- **Llatí postclàssic** (segles I–II dC): tot i que continuen existint grans escriptors, el llenguatge literari es fa més carregat, amb molts termes populars i arcaics, fins al punt que es pot qualificar de “barroc”. Aquesta etapa marca la fi de la gran època literària.
- **Llatí tardà** (segles III–VIII): la literatura llatina entra en decadència i el llatí esdevé una llengua menys utilitzada com a vehicle cultural. La situació, però, no és igual a tot el territori de l'Imperi.
- **Llatí medieval** (segles VIII–XIV): amb l'aparició de les llengües romàniques, el llatí ja no és una llengua parlada, però es manté com a llengua de cultura i de transmissió del saber.
- **Llatí humanístic** (a partir del segle XV): durant l'Humanisme, diversos intel·lectuals van reivindicar i recuperar l'ús del llatí, tant escrit com parlat, per imitar els autors antics.
- **Neo-llatí** (del segle XXI): és l'ús actual del llatí, adaptat per designar realitats modernes, especialment en l'àmbit científic i tecnològic.

En conjunt, l'evolució del llatí mostra com una llengua pot transformar-se al llarg dels segles i, alhora, mantenir-se com a referent cultural i científic fins als nostres dies.

Font: 01. El indoeuropeo. Scribd. Disponible a <https://es.scribd.com/document/767772088/01-EL-INDOEUROPEO> (consulta agost 2025)

Font 2: Wikimedia Commons. “Indo-European migrations” (consulta: setembre 2025), llicència CC BY-SA 3.0.

Font 3: <https://i.pinimg.com/736x/64/27/0f/64270fb87814623a095cae1c7892bd58--european-languages-family-trees.jpg>

Font 4: Wikimedia Commons. “Iron_Age_Italy-la.svg&lang=ca” (consulta: setembre 2025), llicència CC BY-SA 3.0.

Font 5: [/wikipedia/commons/7/73/Ib%C3%A8ria_el_300_aC.svg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Iron_Age_Italy-la.svg&lang=ca). (consulta setembre 2025):